

Bakardadeak, COVID-19aren sintomez haragoko sufrimendua

Feelings of loneliness, suffering beyond the symptoms of covid-19

Nahikari Gabilondo Mendizabal

Erizaintzan diplomatua eta itzultzailea

nahikari.gabilondo@gmail.com

Laburpena

Bidelagun ankerra da Covid-19a. Pazienteei eragiten dizkien sintomez eta osasun-ondorioez gainera, badu beste ondorio bat, gogorra eta sendaezina: bakardadea. Gaixoaren bakardadea eta familiarena, gaixoarengana hurbiltzerik ez duelako. Askok dira bakarrik joandakoak. Gu ere zauritu gaitu bakardade horrek, baina zauriak ixteko aukera izan dugu.

Abstract

Covid-19 is a cruel companion. In addition to its symptoms and health effects, it has another effect, severe and incurable: loneliness. The patient's loneliness and the loneliness of the family, because they can't be close to the patient. Many people have passed on alone. We have also suffered that loneliness, but we were able to heal the wounds.

Artikulua

2020ko martxoaren 20a. Konfinamenduko lehen astea. Emaztea eta biok ondoezik gaude. Ez dugu inoiz gripearen kontrako txertorik hartzen, baina, hau gripea bada, aurten gogor jo gaitu, eta, zalantzarik gabe, udazkenean txertoa hartuko dugu.

Emazteak egunak daramatza sukar pixka batekin eta erabat jota, eta ni ere sukarrarekin hasi naiz gaur. Beharbada, alabari esan behar nioke nola gauden, egunero bezala zer moduz gauden galdetzeko deitzen digunean.

Eguerdian deitu du alabak, eta egia esan diot. Haserretu egin da, Covid-19ari buruzko deietarako jarri duten zenbaki horretara deitu ez dudalako aste osoan. Beraz, deitu dugu. Behin; bitan; hirutan... baina ez dago haiekin hitz egiteko modurik. Arratsaldea aurrera doa, eta geroz eta okerrago gaude biok. Alabari esan diot ez digutela telefona hartzen, eta gure osasun-zentrora deitzeko esan dit. Halaxe egin dut. Protokolo berriaren arabera, gure sintomengatik positibotzat jo gaituzte biok, inork ikusi ez gaituen arren. Ostiral iluntzea da, eta astelehenean deituko omen digu gure medikuak, zer moduz gauden galdetzeko.

Patxadaz hartu dugu konfinamendua, nolabait zerbait ona izan behar zuela-eta orain arte egin ezin izan ditugun gauzak egiteko; batez ere, umeei presarik gabeko denbora eskaintzeko. Lehenengo egun hauek lasaiak izan dira. Egunero deitzen diet gurasoei zer moduz dauden jakiteko, eta ondo moldatu gara gaur arte. Gaur, ordea, dena aldatu da. Eguerdian deitu diedanean, aitak esan dit biak ondoezik

Nahikari Gabilondo

daudela, sukarrarekin, aste osoan ia ezer jan gabe... Osakidetzak emandako telefono-zenbakira deitzeko esan diot. Haserre nagoela pentsatuko zuen ziurrenik, baina ez nago haserre, beldurtuta baizik. Haiek ondoezik daude, biak bakarrik, eta nik ezin dut zaintzera edo, besterik gabe, ikustera joan. Izuak erabat irentsi nau.

Asteburua gogorra izaten ari da. Bihar deituko digu medikuak, baina ez dugu hobera egiten. Igandearratsaldea da, eta, ahul nagoen arren, sukalderainoko joan-etorria egiten saiatu naiz, ibiltzean arnasesturik ba ote dudan ikusteko. Asmo horrekin abiatu naiz, eta iritsi naiz sukaldera. Bat-batean, begiak ireki ditut, eta sukaldeko lurrean nago. Zorabiatu eta erori egin naiz antza, eta badirudi zenbait segundoz korderik gabe egon naizela. Emaztea ondoan dut, ahul bezain izutua, lagundu nahi eta ezinean. Saihetsetan hartu dut kolperik handiena, eta minez nago. Kostata, baina iritsi naiz berriz ohera.

Aita erori egin dela esan dit amak. Saihetsetan hartu du kolpea, eta kezkatu egin nau horrek, arnasketan eragina izan dezakeela uste baitut. Hizketan oso ahul nabari ditut biak, baina zaila da telefonoz haien balioespen egokia egitea. Ea bihar zer esaten digun medikuak.

Deitu dit medikuak, eta esan dit zorabiatzea sukarraren ondorioa izango dela ziurrenik. Asteazkenean deituko omen dit berriz, zer moduz gauden jakiteko.

Telefono-dei bat. Hori da birus madarikatu honek ahalbidetzen duen balorazioa. Inork ez ditu gurasoak ikusi, eta niri ere ez didate uzten haiek ikustera joaten. Ostiralaz geroztik lo egin ezinik nabil, 8-10 egun lehenbailehen pasa daitezen irrikaz. Gaur, gainera, ama oso-oso baxu ikusi dut animoz. Oso ahul dago, aita ez du ondo ikusten, eta etsipenak erabat hartu ditu haren ahotsa eta hitzak. Gure ama indartsua da, ez dut inoiz etsita ikusi eta hau berria da niretzat. Urduritasuna eta beldurra sentitzen nituen orain arte. Amorrua piztu zait gaur. Lagundu ezinak eragindako amorrua.

Asteazkena da. Gaur berriz deitu digu medikuak. Sukarrarekin jarraitzen dut. Arnasesturik ba ote dudan galdetu dit, eta ezetz esan diot. Ez naiz gai ohetik jaikitzeke oso-oso ahul nagoelako, eta arnasa ezin dut sakon hartu, kolpearen ondorioz saihetsetako minez nagoelako. Baina ez dut arnasesturik nabari.

Denbora oso motel doa. Aitak ez du hobera egiten, eta amak oso ahul jarraitzen du, sukarrak ez duen arren. Gaur animoz pixka bat hobeto dagoela iruditu zait.

Ostirala da. Bart hobeto egin dut lo. Buelta ematen hasi ote naiz? Sukarrarekin 8. eguna dut, eta erabat jota nago egia esan.

Medikuak deitu dit, eta esan dit egun asko daramatzadala sukarrarekin eta badaezpada Donostiara eramango nautela biriketako erradiografia bat egitera. Arratsaldean etorriko omen da anbulantzia nire bila.

Oso urduri nago aita ospitalera daramatelako, baina lasaitu ere egiten nau horrek, azkenean medikuren batek ikusiko baitu. Esan diot ziurrenik gaur gaua han pasatu beharko duela oso ahul dagoelako eta oxigeno-asetasuna ere behar baino baxuago izango duelako. Handik deituko digula esan dit.

Orduak aurrera doaz eta oraindik ez da iritsi anbulantzia aitaren bila. Amak esan dit aita geroz eta okerrago ikusten duela. Iritsi da anbulantzia. Gidariak behar besteko babes-ekiporik ez duela-eta, gurasoei esan die amak lagunduta jaitsi beharko duela aitak. Ama oso-oso ahul dago. Aita are ahulago. 1,87 m. 95 kg. Ohetik jaiki eta logelatik irteten hasi orduko, zorabiatu eta lurrera erori da; hormaren ertza jo du eta zauri bat egin du buruan. Azkenean, eraman du anbulantziak. Amak erabat

izututa deitu dit. *Aita beldurtuta joan da. Bakarrik dago. Odola. Bakarrik dago. Betaurrekoak hemen utzi ditu. Bakarrik dago. Mugikorra ia bateriarik gabe du.* Ama beldurtuta ikusten dudan lehen aldia da hau. Laguntza eskatzen ari zait nolabait. Ulertu dut niri dagokidala egoera hau kudeatzea. Aita bakarrik dago, eta horrek izugarritzko ezinegona sortzen dit, ondoezik, beldurtuta eta ospitalean egoteak zenbat urduritu dezakeen ondo dakidalako. Eta ama etxean bakarrik dago. Hura ere ondoezik eta beldurtuta, eta inguruan inor gabe. Bakarrik. Arratsaldea luze joango da...

Beldurtuta nago. Oxigenoa behar dudala esan didate. Lokartu egingo omen naute, oxigenoa jartzeko. Emazteari deitu diot hori esateko. Esan diot bihar goizean deituko diodala berriz.

Iluntzean deitu dit amak. Aitak oxigenoa baxu duela-eta, lokartu egingo omen dute eta bihar goizean deituko omen dio. Ez du zentzurik hark esandakoak. Felixekin hitz egin dut, eta hark eman dit egoeraren berri: aita oso-oso larri dago. Sedazioa jarri diote eta intubatu egin dute, arnagailu bati konektatzeko. Birikak erabat hartuak ditu. Borrokari eustea lortuko balu ere, dozena bat egun egingo ditu, gutxienez, lokartuta eta arnagailuarekin. Hori onenean. Baina txarrena ere gerta liteke lehenago. Agindua garbi eman digute: *ezin zarete bisitan etorri, ama ezin da kalera irten eta zuek ezin zarete harengana joan.* Negartia naiz oso, baina ez dut malkorik isuri. Horren ordez, izugarritzko dardara dut gorputz osoan. Ez naiz gai dardara kontrolatzeko. Eta amari eta anaiari deitu behar diet. Gaua da, eta bakarrik dago ama. Ondoezik, beldurtuta, bakarrik eta nire deiaren zain. Dardara pixka bat kontrolatzea lortu dudanean, amari deitu diot eta Felixek esandakoa kontatu diot. Bazekien egoera larria zela, baina ez zuen kolpe hori espero. Hondoan jota geratu da. Ni nola geratu naizen ezin dut deskribatu. Ideia asko datozkit burura arrapaladan: aita hil egingo da ziurrenik; nire aita; hil; horrela; bakar-bakarrik; agurtu gabe; familia; haustura; bakardadea; ama; beldurra; alaba txarra naiz; ama bakarrik utzi dut; aita badoa; bakarrik; aita badoa; bakarrik; aita badoa; bakarrik; huts egin diot...

Amarekin eta anaiarekin hitz egin ostean, umeak gelara etorri dira. 9 urteko semeak galdetu dit aitona hil egingo den. Ez dakidala esan diot. Norbait lasaitzeko eman litekeen erantzunik txarrena. Baina hori da egia: ez dakit; medikuek ere ez dakite; inork ez daki.

Gaua luze joan da, ospitaletik iristerik nahi ez nukeen deia iritsiko ote den beldurrez. Larunbata arraroa izan da: ospitaleko deia noiz jasoko zain nago aitaren berri izateko, baina telefonoak jotzen duen bakoitzean dardaraka, zer esango didaten beldurrez. Batetik, esna egon nahi dut berriren bat iristen bada ere; bestetik, lo egin nahi dut, denbora azkarrago pasatzeko eta pentsatu beharrik ez izateko. Baina, begiak itxi orduko, aita irudikatzen dut, bakarrik, intubatuta eta hodiz josita, eta dardarak hartzen nau berriz. Jasanezina da egoera hau.

Egunak aurrera doaz tantaka. Aitak eusten jarraitzen du, eta guri itxaropena pizten hasi zaigu. Eusten ari dela eta sedazioaren eraginez egoeraz ez dela jabetzen eta lasai dagoela jakiteak indarra ematen dit borrokarako eta etxekoen animoei eusten jarraitzeko.

12 egun dira aita lokartu zutela. Gorabehera batzuk izan ditu egun hauetan, baina eusten jarraitu du eta analisisetan hobera egin du pixkanaka. Sedazioa kendu diote gaur. Datozen orduak esanguratsuak izango dira haren eboluzioa eta erreakzioa ikusteko. Arnagailurik gabe bere kabuz arnasa hartzeko indarrrik ez badu, trakeotomia egin beharko diote. Ama prestatu behar dut horretarako. Pozik nago aitak orain arte ondo eutsi diolako egoerari, baina urduri ere bai: orain arte ez da egoeraz jabetu; orain, esnatzen denean, ez da erraza izango haren urduritasuna kudeatzea: ZIUn, bakartuta, profesionalak babes-ekipoekin dabiltzala... Ez dut pentsatu ere egin nahi harentzat zer izan litekeen bere onera etortzen denean trakeotomia bat duela jabetzea. Guk asko sufritu dugu egun hauetan, aita bizirik egotea da gehien inporta zaiguna, baina hark ez du prozesu hau bizi, eta traumatikoa izan liteke esnaera hori.

Nahikari Gabilondo

Egunak aurrera doaz. Aitak ondo hartzen du arnasa, eta ez du trakeotomiarik behar. Eldarnio izugarriak ditu ordea. Denbora-kontua omen da...

Nafarroan nago bilobekin. Erreka batean arrantzan ari gara. Bat-batean, ez nago han. Ospitalean nago. Emaztea ondoan eseria dut. Hitz egin diot, baina ez dit erantzun. Kasu egiteko erregutzen diot, baina ez dit begiratu ere egiten. Orain alaba dago ondoan. Hark ere ez dit kasurik egiten. Zer egiten dut hemen? Nafarroan nago berriz. Orain, ospitaleko ohean. Egarri naiz. Jendeari deitzen diot baina inor ez da etortzen. Aitagarrebakidearekin nago orain. Mexikarra da eta ez nuen ezagutzen. Urrea du eskuartean; ezkutatzeko esaten diot eta ez dit kasurik egiten. Arriskuan gaude...

Hemen ez dit inork kasurik egiten. Hara! Felix etorri da. Astronauta bat dirudi horrela jantzita. Egoera azaldu dit. Egunak daramatzat hemen. Emazteari deitu behar diot. Baina ideia bitxiak ditut buruan. Ametsak dira? Zer gertatzen zait? Zergatik nago hain ahul? Logura naiz.

Felixek deitu dit. Aita lasai ikusten badu, haren telefonotik deituko digu gaur, harekin hitz egin dezagun. Amari deitu diot, prest egon dadin. Baina, bat-batean, nire mugikorrera aitaren bideo-dei bat iritsi da. Pantailan ikusten dut aita, ahul, burua nahastuta, hitz egiteko indarrrik gabe, baina bizirik. Hau poza! Berehala deitu diot amari, eta indarra eman dio hori jakiteak.

Azken egunetan zurrumbilo batean gaude. Aitari burua egonkortzen ari zaio, pixkanaka indartzen hasi da, eta laster aterako dute ZIUtik. 25. egunean iritsi da albistea. Aita arriskuz kanpo dago, burua ondo du eta solairu batera daramate.

Bi egun egin ditu han, eta solairu garbi batera pasatu dute. Bisitak jaso ditzake. Baina hor etorri da hurrengo kolpea. Ez joateko eskatu digu; ondo zainduta dagoela eta lasai egoteko.

Etxeok ikusteko irrikaz nago, baina ez dut nahi ospitalera etortzerik. Beldur naiz hona etorri eta kutsatu egingo ote diren. Animoz nahiko ondo nago, gelakidea baino askoz hobeto, eta hari laguntzeak indartu egiten nau. Etxera itzuli nahi dut emaztearekin, baina oraindik ez naiz zutik egoteko edo bakarrik mugitzeko gai.

Hirugarren egunean joateko eskatu dit aitak, animoz baxu samar. Amak etxean bakartuta jarraitzen du. Aitak eta biok negar egin dugu besarkatuta. Negar asko. Polita izan da. Bizitza berri baten hasiera, harentzat ez ezik, etxeko guztientzat ere.

Solairu garbian egin dituen bi aste hauetan aurrerapen handiak egin ditu aitak. Gogor ari da lanean. Maiatzaren 6a da gaur, eta aita etxera ekarri dut bueltan. Igogailuko ispiluan bizilagunen ongietorri-mezuak daude. Etxean, amaren besarkada. Bide luzea geratzen zaigu oraindik, baina hasiera berri bat da hau. Beste aukera bat dugu.

Etxean nago berriz. Inoiz ez bezala saiatuko naiz indartzen eta lehen nintzenera itzultzen. Familiari zor diot. Etxean dudari familiari eta ospitalean familia izan ditudan profesional guztiei. Baita bizitzari ere; beste aukera bat eman dit, eta eutsi egin behar diot aukera horri. Borrokarako prest nago. Dena aldatu da orain. Beste bat naiz. Beste aukera bat dugu.